

LITTERATUR

VETENSKAP OCH POLITIK

Av fil. kand. JAN-OLOF SUNDELL

Fil. kand. Jan-Olof Sundell, statsvetare och bl. a. verksam vid Stockholms Universitet, diskuterar i denna recension fil. dr Leif Lewins gradualavhandling "Planhushållningsdebatten".

Sundell är kritisk mot Lewin, vilken i många avseenden uppfattas som mindre objektiv i sin avhandling och de facto torde ha tagit parti för den ena sidan i den debatt, han refererar, nämligen socialdemokraterna.

Det hör inte till vanligheterna att en akademisk avhandling står i centrum för den politiska debatten. Så har emellertid nyligen blivit fallet med Leif Lewins gradualavhandling "Planhushållningsdebatten". Författaren gör i sin framställning en översikt av den ekonomisk-politiska diskussion som förts i vårt land från 1920-talet fram till 1967. Avhandlingen, som till sin uppläggning är traditionell, har till förebild Herbert Tingstens med rätta berömda arbete om den svenska socialdemokratiens idéutveckling.

Lewins avhandling har många förtjänster; den är klart och elegant upplagd, intelligent och skickligt skriven. Läsaren av den digra luntan — den omspänner dryga femhundra sidor — får en god repetitionskurs av de centrala delarna av den ekonomisk-politiska diskussionen under de senaste decennierna. Intressant nog är också Lewins opus ett inlägg i den diskus-

sion som på senare år förts om de politiska ideologiernas påstådda död. På den punkten skiljer sig dock Lewin från sin föregångare Tingsten. Han anser nämligen att de politiska ideologierna — åtminstone beträffande den ekonomiska politiken — fortfarande lever och frodas.

Lewins bok har hälsats med jubel av den socialdemokratiska pressen. Man har i "Planhushållningsdebatten" återfunnit slutsatser och resonemang — "vetenskapligt" styrkta — som visat sig ligga i linje med socialdemokratisk politik. Samtidigt har man kritiserat den borgerliga pressen för förment obenägenhet att ta upp Lewins bok till diskussion.

Hur kan det då komma sig att Lewins bok fyllt de socialdemokratiska opinionsbildarna med sådan tillfredsställelse? Det är inte svårt att finna svaret på den frågan. Det framgår nämligen vid en noggrann läsning av avhandlingen att författaren fallit i en inte helt ovanlig fälla. Han har blivit så engagerad av sitt ämne att han själv kommit att ta del i den diskussion han refererar och söker analysera och därvid de facto kommit att ta parti för den ena sidan i planhushållningsdebatten, nämligen socialdemokraterna. Detta framgår på ett flertal ställen i boken (se ex. sidorna 132—133, 278—279 och 494).

Lewin nöjer sig emellertid inte med detta. Han säger sig visserligen vara medveten om att det inte kan vara "...någon vetenskaplig uppgift

att ta ställning till förmån för någon av dessa stridande ideologier" (sid. 305). Men det vore synd att säga att han lever som han lär. Författaren söker i flera fall påvisa att en grupps verklighetsåskådning — i detta fall den borgerliga sidan — ej är riktig: "Hurvida de agerande hade korrekta verklighetsföreställningar eller ej är ... inte en politisk utan en vetenskaplig fråga, som det är möjligt att entydigt besvara" (sid. 95). På ett annat ställe hävdar han bestämt att det är en central uppgift för all politisk analys "...att avgöra om de agerande hade korrekta verklighetsföreställningar eller ej" (sid. 272). Det är egendomligt att författaren på fullt allvar kan hävda något sådant. Eljest brukar man i modern statsvetenskaplig forskning undvika att ge sig in i så-

dana vanskliga bedömningar. Lewins betraktelsesätt på denna centrala punkt är helt orimligt, att betygsätta debattörers verklighetsuppfattning kan inte anses vara en meningsfull vetenskaplig uppgift. Om man, som Lewin, ändå söker göra detta, kommer man ofrånkomligen i kläm med kravet på objektivitet. Det finns ingen människa som är så politiskt neutral att han kan skriva objektivt om hur korrekt en politikers verklighetsföreställning är. Som privatperson kan Lewin ha en uppfattning på denna punkt men inte som forskare.

Förklaringen till de socialdemokratiska pressmännens entusiasm är således att Lewin i sin avhandling lockats att fälla omdömen som vid närmare påseenden ej kan anses vara vetenskapligt verifierbara.